

HEEM-
NIEUWS

Heemkundekring Bergeijk

de Keersopper

nr 16

In dit nummer:

Witrijt of Wilrijt ??	<i>Dr. Albert Smulders</i>	p 2
Èrremoei troef	<i>Gerard de Brouwer</i>	p 5
Bergeijk mag trots zijn op zijn wapen-3	<i>Martien Veekens</i>	p 7
Will Steeghs	<i>Cor van Lent</i>	p 19
De gezondheid van een zuigeling	<i>Dr. P. Barentsen, arts</i>	p 20
Nelis	<i>Willem Driedonkx</i>	p 24

Heemkundekring Bergeijk

Secretariaat: Warande 19

5555 AN Valkenswaard

Tel. 040 – 201 74 68

E-mail: heemkundekringbergeijk@kpnmail.nl

Rabo Bank Bergeijk Rekening nr 10.13.73.627

DE KEERSOPPER

NR 16

maart 2010

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

Hallo, heemkundevrienden,

Deze Keersopper begint met droevig nieuws.

De eerste secretaris van onze vereniging (2004-2007), Will Steeghs is op 4maart overleden. Cor van Lent schreef over hem in deze Keersopper.

Op onze Algemene Ledenvergadering namen we afscheid van ons bestuurslid de penningmeester Michel Bueters en verwelkomden de nieuwe man Wil Opgenoorth. Ook de voorzitter, ondergetekende, gaat nog een jaar in die functie mee.

Bij discussies over ons Heemhuis en de Teutenkamer in het Teutenhuis, kwam ter sprake dat het fijn zou zijn als er meer heemkundeleden wat vrijwilligeruurtjes voor het Teutenhuis over hadden. Niet voor elke dag, elke week hoeft ook niet...maar.. (Info bij Henk van Kampen, tel. 0497-571516 en bij ondergetekende).

Dit jaar zal er van 30 mei tot oktober een tentoonstelling op de Pielis zijn. Vijftig jaar geleden kwam daar het **Project Wilrijt** klaar. Wat een foutieve naamgeving was, zoals de toenmalige dokter Albert Smulders (arts te Bergeijk van 1947 tot 1961) schreef. Zijn artikel staat in deze Keersopper.

Martien Veekens leverde ons weer een mooi interessant verhaal met zijn beschrijving van en advies over het wapen van Bergeijk.

Lees ook in het sappige dialect van Gerard de Brouwer over Erremoei.

“De gezondheid van de zuigeling.” De 1^e hoofdstukken uit een gelijknamige brochure zijn hier onverkort geplaatst als een tijdsbeeld (1914).

Veel leesplezier.

En, mogelijk tot ziens op 13 april in de muziekschool aan de Dr.Rauppstraat voor de lezing over ‘De Artsen Raupp en hun opvolgers’.

Redactieleden:

Wil van Ham

e-mail wilvanham@wemail.nl

Wim van Dooremolen

e-mail doorem@planet.nl

Ad Tilborghs

Gerard de Brouwer

Martien Veekens

Wim van Dooremolen,
voorzitter

Witrijt of Wilrijt ??

De heemkundige F. W. Smulders te 's Hertogenbosch, maakt mij erop attent, dat de Gemeente Bergeijk onrecht doet aan de geschiedkundige naam van het buurtschap "DE WITRIJT", door het bekende ontginningsplan de naam te geven "Het plan Wilrijt".

Deze deskundige merkt op, dat het best te vergeven is als een vreemde ambtenaar van het kadaster of een vreemde kaartenmaker de naam van een buurtschap verkeerd spelt, maar hij voegt er aan toe dat het getuigt van ernstig tekort aan kennis en waardering van de geschiedenis van 't eigen dorp, als men van gemeentewege in een officieel en zeer bekend plan, de naam Witrijt verkeerd blijft spellen.

Stel U eens voor, dat in een officieel Regeringsplan de naam Brabant of Friesland verkeerd geschreven werd, terwijl men in de Tweede Kamer maar net deed of het voortaan zo hoorde! Stel U voor, dat onze Regering in een internationale persconferentie maar hardnekkig van de industrialisering van de provincie Noord- Vlabant zou spreken! Zij zou door zulk een nationale flater zeker naar huis gestuurd worden, als vanuit Welschap al niet eerder 'n vliegtuig was opgestegen om het Binnenhof te bombarderen.

Wij mogen dus van geluk spreken in Bergeijk, dat de boeren van de Witrijt het toffelen zijn verleerd, anders hadden we ze zeker eens op het Hof kunnen verwachten, nu dit oude romantische deel van ons dorp door de Raad onzer gemeente niet meer met zijn ware naam wordt genoemd.

Om de Bergeijkse magistraten en edelachtbaren, die met zulk 'n zwier en voortvarendheid de vooruitgang van ons dorp leiden, enkele bewijzen in handen te geven hoezeer zij zich op dit punt vergissen, geef ik hier enige gegevens door, die mij door de heemkundige zijn verstrekt.

1380 In het cijnsboek van Eersel uit het jaar 1380, dat te vinden is in het Rijksarchief te Brussel, wordt in fol. 28 en fol. 37 gesproken van: de dimidio bono de WITRIJT!

1400 In het oorkondenboek van de abdij van Tongerlo, 3e deel, blz 131, staat te lezen over de WITRIJT.

1521 In het cijnsboek van Eersel uit het jaar 1521, in de afdeling rentmeester generaal der domeinen, no 136, fol 7, leest men: ad locum dictum WITRIJT!

1589 In het schepenprotocol van Bergeijk uit het jaar 1589, R. 19, schrijft men over: aen geen WITRIJTS erve.

1599 In het schepenprotocol van Bergeijk uit het jaar 1599, R. 21 fol 13, heeft men het over: den stappenacker op WITRIJT!

1604 In het schepenprotocol uit 1604, R 21, fol 55, handelt men over: eenen graft op de WITRIJT!

1650 Op een kaart van Brabant, hangende in de gang van het woonhuis van ondergetekende, staat de buurtschap, die wij thans bespreken, aangegeven als "WITRICK".

1700 In alle documenten uit de achttiende eeuw, die Panken in zijn "Geschiedenis van Bergeijk", aanhaalt, wordt gesproken van WITRIJT.

1806 Volgens een bericht van het Gemeentebestuur van Bergeijk van 9 sept. 1806, werd aan de ingezetenen van de gehuchten Berkt, WITRIJT en Weebosch 'n bepaalde cijns opgelegd.

1872 Bij koninklijk besluit van 31 januari 1872, werd de WITRIJTSE heide aan de gemeente Bergeijk definitief toegevoegd.

1900 P. N. Panken en Jhr. van Sasse van Ysselt, geven het boek: "Beschrijving van Bergeijk" uit (438 blz.) en spreken als kenners van de geschiedenis nooit anders als over de WITRIJT.

1935 Dr. P. Barentsen, die van 1904 tot 1916 huisarts was te Bergeijk, geeft in 1935 het boek uit "Het oude Kempenland" (393 blz.), waarin hij zijn herinneringen en notities als huisarts van Bergeijk te boek stelt, en spreekt slechts over WITRIJT.

1956 Alle mensen die zuiver van Bergeijkse bloede zijn, spreken nog steeds van "DE WITRIJT"!

De conclusie uit deze beschouwingen is de volgende. Als dus aan het bekende ontginningsplan (en ook aan het landgoed van de familie Laumans), de officiële naam "WILRIJT" gegeven is, dan moet vastgesteld worden, dat deze naamgeving historisch en taalkundig fout is. En daar het een herstelbare vergissing is, ligt de oplossing voor de hand.

Daar echter in het kadaster en op enkele foutieve kaarten de naam Wilrijt eenmaal in gebruik is, ligt het op de weg van de Raad onzer Gemeente, om van de in de wet gegeven bevoegdheid gebruik te maken, om de juiste namen van de buurtschappen vast te stellen.

Als de Raad dus officieel uitspreekt dat de naam van het buurtschap "WITRIJT" is, moeten alle kadastrale en cartografische diensten zich daaraan houden, en is de toenemende verwarring de wereld uit. Moge de gegevens die ik hier verschaftte een dergelijke uitspraak uitlokken.

Alb. J. M. Smulders arts

De Eyckelbergh - 2e JAARGANG NUMMER 2 DONDERDAG 26 JAN. 1956

En zo geschiedde !

Èrremoei troef

Vruuger haon de mensen ut nie zo brèèd as tegewôrrig, en de keinder moeze ut mee veul minder doen as nou. Ik weet nog goed dà we tous ginnen tillefoon haon en as we iemus moeze belle dan konde gè mee oew fietske naor ut postkantoor. Dur konde ut nummer opgève aon un juffrouw die dan wa pinnekus mee un draojke ergus in deuwde en dan konde in un huukske praotte mee iemus anders. Ge kant oew aige dè toch nie mir vurstelle as ge zie hoe dà tegewôrrig gi.

Un tillefòdnummer onthouwe waos hil hendig umdà ur mèr 2 nummers wôrre in Bergaik. Jan Bottram de fietsemaoker hai nummer 27, ut gemintehous hai nummer 7, ut stoom hai nummer 3 en Piet Verhees hai 13. Tegewôrrig moette al 10 nummers ut oewe kop lere um iemus te belle. Vruuger hai bekant iedereen unnen hof en vur de miste mensen wôs dè heilige grond. Hier wierre de gruuntes vur hil ut gezin ut gehaold en dè sommers en sweinters. Wie hi er nou tegewôrrig nog unnen hof aon de àchterdeur ligge ?

We gaon toch allemaol naor de supermert, ut is denk ik teveul werk den hof bèhouwe. Tegewôrrig noeme ze d'n hof un volkstuintje. In de supermert hedde aok gin geld mir nodig mèr un plestiek kaartje.

Vruuger ging de mee un winkelbuukske op stap en dur wier alles in geschreve, en as ge ut op ut eind van de maond nie kon betaole dan mógde wôchte tot de keinertoeslag binnen wôs.

Aok de plee wôs soms un ellende, want as ge nou zie op wa vur schôn houskes da ge kant gaon zitte wôs ut vruuger mèr behelpe. Hil vruuger haodde un plonsplee dà wôs un hôkske wôr un plank in zat mee un gat er in.

Oew gat moeste afvège mee un stukske krant. Laoter wier ut wa bèter toen konde ut durspuule. Alles ging naor de bèèrput en as

De zusjes Muselaars in het oude postkantoor

die vol wôs dan viel onze lieven heer haost van ut krouso zo spiende ut ur dan.

Ut wôs mistal zondags te doen as de bèèrput vol zaot en leeg gemaokt moes wôrre, dan zaogde onze vaoder utrukke mee zunne kreuge de ton en de schepper. Hij braogt dè allemaol naor zunnen hof en dan kon hil de buurt un paor daog meegeniete van onzen hof.

De miste mensen haon tous aok un hennekooi mee wa henne en un-

nen haon. De henne wôrre vur de aier en as ze van de leg af wôrre wiere ze gepromoveerd tot soepfen. D'n haon wier gehouwe vur de pielekes want de hennekooi moes vol mee henne blève. Alleen s'merges hadde ginne wekker nodig want hil de buurt hai unnen haon, da moette tegewôrrig is probere.

Mee de knèn wôs ut wa anders die wiere vet gemèst en tege kersmus wiere ze gehimmeld. Un paor kirre per jaor moes ik mee un moeier naor Piet van Jan Dientjes. Piet hai alles wa ge vur de knèn moest hebbe zelf ne ram. Het koste toen un kwartje um de ram bè ons moeier te zette en as ze nie behouwe wôs mochte vur niks terug komme. As de knèn geslacht wôrre wier ut knène vel vol mee strooi gedeuwd um te dreuge en inne keer in de maand kwom ur unnen opkòper en ut geld môgge wij in onze spaorpot deuwe. Zondagsmiddag gingen we vruuger naor ut patronaat in de Patronaatstraot. Van ons moeder kreeg ik 35 centen mee, un kwartje vur de film en un dùb-beltje vur wa snoep te kòpe. Mistal wier dur unne lachfilm gedraaid van den dikke en den dunne en af en toe únne cowboyfilm. De film begôs na ut lof en ut zat mistal mutvol en we haon d'n hille middag plezier.

BERGEIJK MAG TROTS ZIJN OP ZIJN WAPEN - 3

In 1817 van vuurslag naar pothelm in het gemeentewapen tot 1958

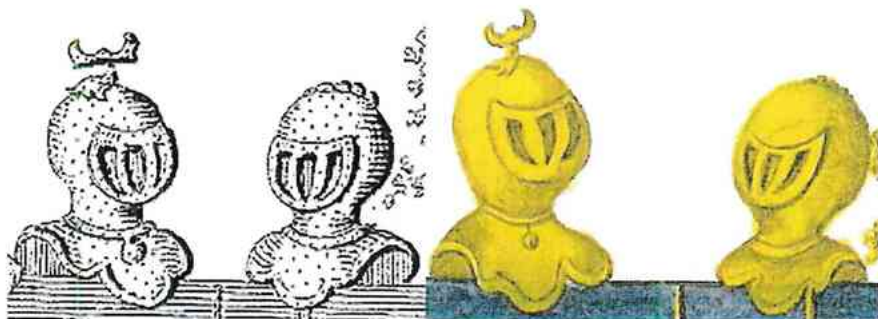

In het vorige hoofdstuk gingen we in op het vuurslag als een belangrijk tot de verbeelding van zowel Philips de Goede als Karel de Stoute sprekend item in de door hen ook prominent uitgedragen Bourgondische symboliek.

In het oude Bergeijkse schepenzegel werd dit teken eveneens duidelijk zichtbaar opgenomen (*zie hiernaast het gedeelte uit de glasnegatievencollectie van het BHIC, volledig afgebeeld op de vierde pagina van deze reeks*), mogelijk door de stempelsnijder vervaardigd naar een Bourgondische munt die hem tot voorbeeld diende. Jammer dat dit mooie symbool in 1815 door de te constateren onbekendheid met het toen al 350 jaar oude teken verloren moest gaan.

Bij de wapenbevestiging van 16 juli 1817 is het vuurslag gezien als en vervangen door 'twee helmen van goud', zogenaamde 'pothelmen'.

Bij Koninklijk Besluit van 25 maart 1958 verdwenen de pothelmen weer en kwam er een gemeentekroon (niet een gewenste antieke hertogskroon) voor in de plaats: “een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen”.

Een eikenboom op een berg en Sint Petrus als wapenschildhouders

Zowel op het schepenzegel, als op de gemeentewapens van 1817 en 1958 c.q. 1997 wordt het Bourgondische wapen van Karel de Stoute vergezeld van twee schildhouders. Heraldische rechts is dat Sint Petrus en heraldisch links een eikenboom.

Over de beschrijving en verbeelding van de patroon Sint Petrus verderop uitvoerig meer.

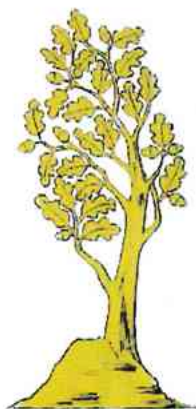
BERGEYK
centrumgemeente
in de KEMPEN
bosrijke omgeving

GEMEENTE BERGEYK

Op het schependomszegel hangt het wapenschild nog aan de eikenboom. Bij de wapenverlening in 1817 spreekt de tekst van “een eikeboom, staande op een berg”. In 1815 verzocht de burgemeester om een wapen met Sint-Pieter met één sleutel in de hand en voor zich **een eikenboom op een berg**, “hetwelk toepasselijk is op de naam van de gemeente”.

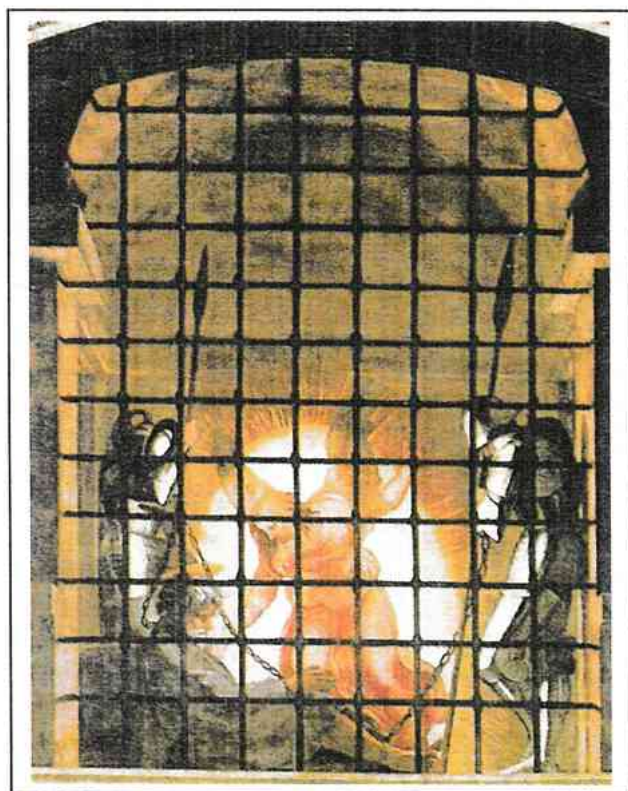
Wanneer de gemeente op 8 augustus 1957 om een wapenwijziging verzoekt en op 25 maart 1958 de nieuwe wapenverlening een feit is, blijkt jammer genoeg in de beschrijving niet langer meer sprake te zijn van ‘een eikenboom op een berg’, maar enkel nog van ‘een eikenboom’.

Onze oude **Sint-Petrus-Bandenkerk**, ook wel **Hofkerk** genoemd, is het oudste stenen bouwwerk dat in Bergeijk de eeuwen heeft doorstaan. Nog steeds karakteriseert zij het dorpsbeeld van Bergeijk. In de Middeleeuwen was zij 'de moeder der kerken van Luiksgestel, Riethoven, Westerhoven, Dommelen en Borkel' (*Schutjes III*). Onderzoek zou aan het licht hebben gebracht dat de kerk vermoedelijk in het 3^e kwart van de 10^e eeuw zou zijn gesticht door de in 1870 heilig verklaarde Bruno I de Grote (in 953 aartsbisschop van Keulen en hertog van Lotharingen), de jongste broer van de Duitse koning c.q. Rooms keizer Otto de Grote. Via Bruno kwam de kerk onder gezag van het Bisdom Luik en vervolgens aan de Luikse Sint-Jacobsabdij. Het aanvankelijk houten, vervolgens tufstenen kerkje, groeide sinds 1422 en 1525 uit tot een bijzonder monumentaal kerkgebouw. In haar glorie tijd was de Sint-Petrus-Bandenkerk na de Sint-Pieterskerk in Oirschot, de grootste en fraaiste kerk van het gehele Kempenland. In hun boek '*366 Heiligendagen*' (2005) stellen Paul Spapens en Kees van Kemenade: "De oudste kerken van Noord-Brabant zijn Petrus' Banden genoemd. De boeien, ijzeren kettingen, werden felbegeerde relikwieën waarvan stukken over heel Europa verspreid raakten."

Binnen het Bisdom Den Bosch zijn er anno 2009 nog een groot aantal parochies die de Heilige Petrus tot patroon hebben. Naast Bergeijk (Hof en Loo) zijn te noemen: Berlicum, Bladel, Boxmeer, Boxtel, Heesch, Hilvarenbeek, Leende, Macharen, Oirschot, Oisterwijk, Son, Uden en Woensel. Geen van hen heeft echter de oer-christelijke 'rots' Petrus als schildhouder in het plaatselijk gemeentewapen (bevestigingen sinds 1817) weten te behouden c.q. weten op te nemen. Bergeijk doet dat echter al sinds de wapenverlening in 1469 en mag daar terecht trots op zijn. Dat de huidige tekening wel enkele verbeteringen behoeft is een ander verhaal.

De apostel Petrus werd circa 44 samen met Jakobus Maior door Herodus Agrippa I gevangengenomen. Jakobus stierf de marteldood, maar Petrus werd door een engel bevrijd (zie: *Handelingen 12: 4-12*). Tot 1960 vierde men op 1 augustus het feest van **Petrus' Banden**.

(Afbeelding: Fresco uit de Stanza's van Rafaël, 1513, Vaticaan, Rome)

Bij dit artikel heb ik verderop een dertiental afbeeldingen weergegeven van de Bergeijkse Petrus als schildhouder: zes uit de periode 1817-1958, twee afbeeldingen uit zegels voor 1795, vier uit de periode 1958-1997 en eenmaal uit het momenteel in gebruik zijnde logo.

DE WEERGAVE VAN SINT PETRUS' BANDEN OP WAPENTEKENINGEN

De burgemeester schreef op 23 maart 1815 aan de gouverneur der provincie dat het wapen (lees: zegelstempel) in 1811 door de Eindhovense vrederechter was meegenomen. Zoals hiervoor al vermeld, verzocht hij om een wapen van **Sint-Pieter met één sleutel in de hand** en voor zich een eikenboom op een berg. Op 20 april 1815 zond hij alsnog zijn 'eenigste' zegelafdruk in, dat bij diploma van 16 juli 1817 als (een nogal verminkte vorm van het Bourgondische) wapen bevestigd werd.

16 juli 1817: "Het schild gedekt met twee helmen van goud, getralied, geboord en gecierd van hetzelfde, gevoerd van keel. **Ter rechterzijde vastgehouden door Sint Petrus**, ter linkerzijde door een eikenboom, staande op een berg: alles van goud."

25 maart 1958: "Het wapenschild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paalen en ter linkerzijde vergezeld van een eikeboom en **ter rechterzijde van het beeld van de Heilige Petrus, dragende in zijn rechterhand een sleutel**, alles van goud." (*Conform schependomszegel!*)
Tevens bevestigd bij raadsbesluit van 25 september 1997

In een brief van 19 mei 1999 merkte Jan Melssen (de toenmalige secretaris van de *Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde*) al op dat **de patroonheilige van oudsher het wapenschild vasthoudt**. Of zoals Wim van Dooremolen eens schreef: "Hij legt er een **beschermende hand** op." Het momenteel in gebruik zijnde (overigens wel fraai gestileerd) wapenlogo heeft, jammer genoeg, met die mooie traditie gebroken.

Waar in 1958 en 1997 getracht is het oude schependomszegel recht te doen is het ook jammer, dat de wapentekenaar **de sleutel niet in de hand** maar op de hand heeft weergegeven. Bij een verbetering van de tekening zou ik adviseren deze ook weer geschuind over het lichaam af te beelden.

Het meest storend vind ik tenslotte nog het laten verdwijnen van **het aureool (de nimbus) boven het hoofd van Sint Petrus**. Heiligen zonder aureool zien we in Brabantse wapens feitelijk alleen maar bij 'gemijterde' sinten. Waarom dit bijzondere (h)erkenningsteken in Bergeijk moest verdwijnen acht ik onverklaarbaar en moeilijk te accepteren.

VERBEELDINGEN VAN HET WAPEN GEMEENTE BERGEIJK 1817-1958

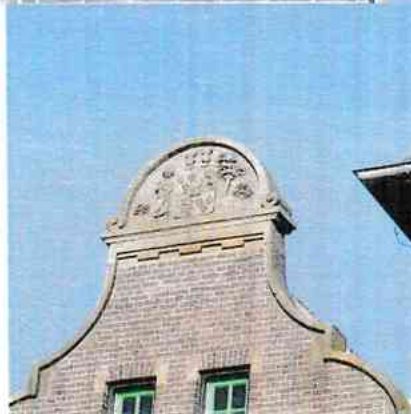
Wapenverlening 16 juli 1817:

Zijnde een schild gevierendeeld waarvan het eerste en vierde van lazuur, beladen met drie leliën van goud, staande twee en een; het tweede en derde partie: het eerste van lazuur, beladen met eene bande van goud; het tweede van lazuur, beladen met een klimmenden leeuw van goud.

Voor surtout van lazuur, beladen met een klimmende leeuw van goud. Het schild gedekt met twee helmen van goud, getralied, geboord en gecierd van hetzelfde, gevoerd van keel, en ter rechterzijde vastgehouden door Sint Petrus, en ter linkerzijde door een eikeboom, staande op een ber; alles van goud.

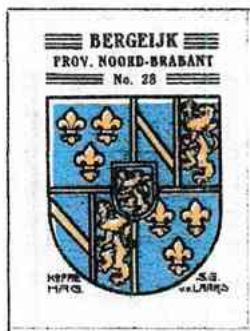
*Het gemeentehuis uit 1923
(foto's te Bergeijk door MV)*

*Wapentekening van T. van der Laars voor
Koffie Hag*

*Wapentekening uit de verzameling van Cuijpers
van Velthoven (aanwezig in het BHIC.)*

Beijer

BERGEIJK . . .

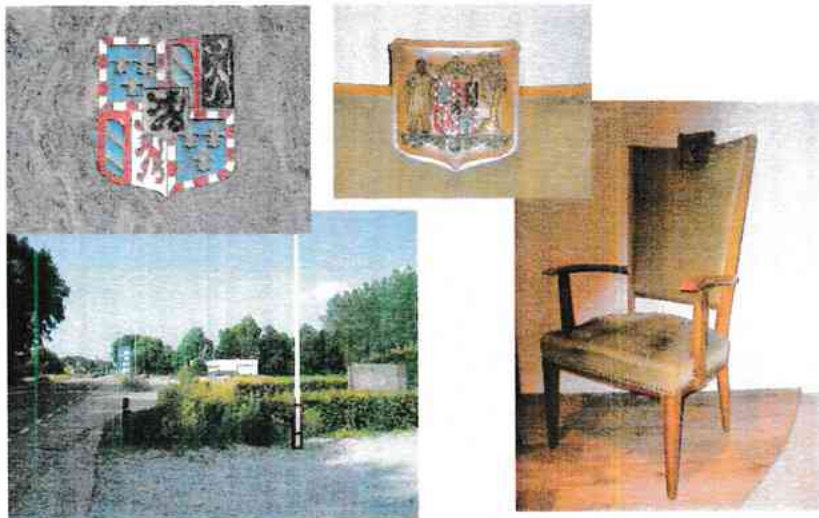
*Wapentekening uit
'Nederlandsche
Gemeentewapens of
Wapenboek' door Mr. W.J.
Baron d'Ablaing van
Giessenburg (1887)*

*Oude burgemeestersstoel
thans in het
Teutenhuis*

VERBEELDINGEN VAN HET WAPEN GEMEENTE BERGEYK SINDS 1958

Oorlogsmonument met wapen aan de grens met Lommel

Burgemeestersstoel met wapen nu in het Teutenhuis geplaatst

*Eerste briefhoofd
nieuwe gemeente
en huidig logo*

GEMEENTE BERGEYK

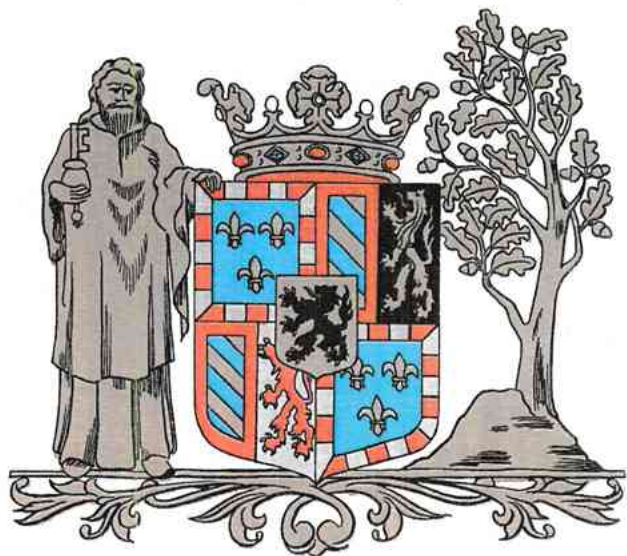
(voorheen de gemeenten Bergeyk, Luyksgeste], Riethoven en Westerhoven)

Gemeente Bergelijk

Wapenverleningen 25 maart 1958 en 25 september 1997.

Conform het wapen van Karel de Stoute in 1469:

Gevierendeele: I en IV van azuur, beladen met drie leliën van goud, omzoomd van zilver en keel (**oud-Bourgondië = Huis Valois**); II gedeeld: a. geschuinbalkt van goud en azuur, van zes stukken, omzoomd van keel (**Nieuw-Bourgondië**); b. van sabel, beladen met een leeuw van goud, getongd en genageld van keel (**Brabant**); **III gedeeld:** a. geschuinbalkt van goud en azuur, van zes stukken, omzoomd van keel (**Nieuw-Bourgondië**); b. van zilver beladen met een leeuw van keel, gekroond, getongd en genageld van goud (**Limburg**). Over alles heen een schild van goud, beladen met een leeuw van sabel, getongd en genageld van keel (**Vlaanderen**). Het wapenschild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paalen en ter linkerzijde vergezeld van een eikenboom en ter rechterzijde van het beeld van de Heilige Petrus, dragende in zijn rechterhand een sleutel, alles van goud.

Een bijzonder eerbetoon aan Karel de Stoute zou (naast het gebruik van zijn wapen) door de gemeenschap Bergeijk worden verleend, als het plein op 't Hof (na de te verwachten aanpassing) voortaan de naam zou mogen dragen van

KAREL DE STOUTEPLEIN.

NABESCHOUWING

Bij de invalswegen van de Gemeente Bergeijk wordt met fraaie borden aangegeven dat men zich in de bebouwde kommen begeeft. Naast het logo van *Grenspark De Kempen* staat een afbeelding van het mooie officiële wapen.

Uit nevenstaande in de zomer 2009 genomen foto's blijkt dat, onder de invloed van het weer en de zon, de fraaie kleuren vervagen, totdat uiteindelijk alleen nog het blauw het Bourgondische wapen kleur geeft, zoals dat eerder in 1817 al het geval was. Mocht er sprake zijn van enige toverkracht (Koning Kyrië?) dan zou

ik vooral willen wensen, dat bij herbeschildering de afbeelding van Sint Petrus weer zou worden gepresenteerd conform de oude tekening zoals die o.a. hiernaast heel fraai is weergegeven!

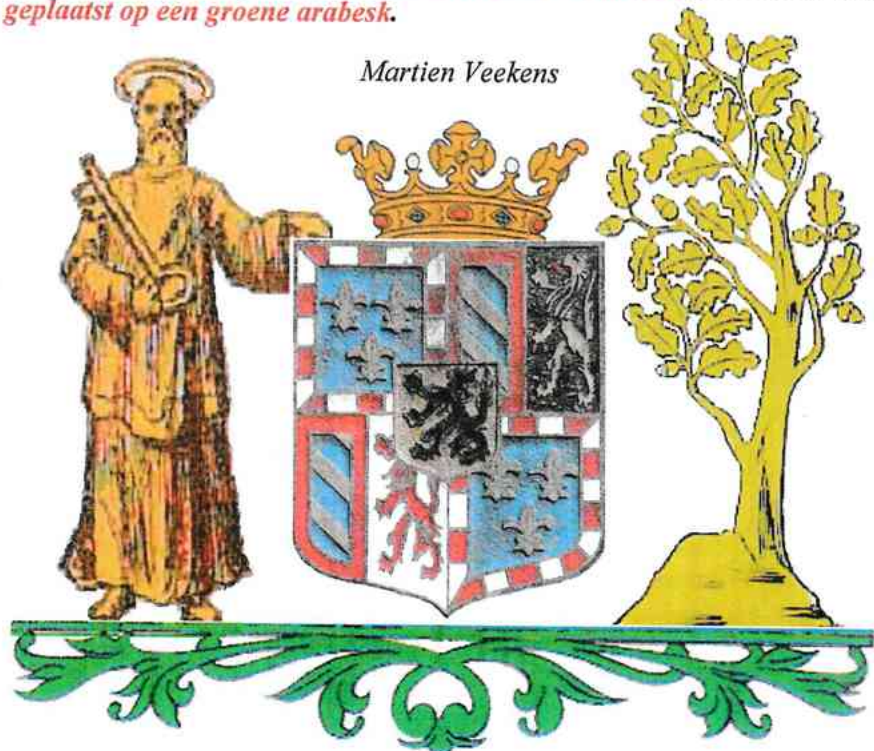
De Gemeente Bergeijk heeft alle reden om trots te zijn op het bezitten van een van de mooiste wapens uit de gehele Benelux. Uniek vanwege zijn blijvende herinnering aan een groot Bourgondisch en werelds vorst, die in 1469 Bergeijk met alle egerds bekleedde, en uniek omdat het nog steeds (zelfs in een tijd van godsdienstig verval) een christelijk-cultuur-historisch monument als schildhouder met trots kan en durft te blijven uitdragen.

EEN AANBEVELING ALS AFLSUITENDE CONCLUSIE

Mocht zich nog ooit een mogelijkheid voordoen om het gemeentewapen opnieuw te bevestigen, dan zou ik dat (momenteel) als volgt formuleren: Gevierendeeld: I en IV van azuur, beladen met drie leliën van goud, omzoomd van zilver en keel; II gedeeld: a. geschuimbalkt van goud en azuur, van zes stukken, omzoomd van keel; b. van sabel, beladen met een leeuw van goud, getongd en genageld van keel; III gedeeld: a. geschuimbalkt van goud en azuur, van zes stukken, omzoomd van keel; b. van zilver beladen met een leeuw van keel, gekroond, getongd en genageld van goud. Over alles heen een schild van goud, beladen met een leeuw van sabel, getongd en genageld van keel.

Het wapenschild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen en ter linkerzijde vergezeld van een eikenboom op een bergje en ter rechterzijde van het beeld van de Heilige Petrus, zijn linkerhand rustend op het schild en in zijn rechterhand schuin over het lichaam een sleutel vasthoudend, het hoofd voorzien van een nimbus, alles van goud, geplaatst op een groene arabesk.

Martien Veekens

WILL STEEGHS

Op 4 maart overleed ons heemkundelid Will Steeghs. Bij de oprichting van de Heemkundekring Bergeijk trad Will toe tot het bestuur en ging de functie van secretaris bekleden. Hij voelde zich nauw betrokken bij de geschiedenis van Bergeijk en was zeer geïnter-

resseerd in het wel en wee van de bewoners

Will was van oorsprong geen Bergeijkenaar; hij werd geboren in het Limburgse Helden-Beringe op 26 juli 1932. Begin jaren 70-tig kwam hij met Kitty, zijn vrouw, in Bergeijk wonen waar hij benoemd was als leraar aan de toenmalig MAVO-school voor de vakken Frans en Duits.

Al vrij snel was Will betrokken bij het verenigingsleven met bijbehorende activiteiten. Hij was een echte liefhebber van sporten (o.a. tennis) fietsen en wandelen.

Zijn grote passie waren echter de Franse taal en het schrijven van korte verhalen en gedichten.

Wat betreft het Frans hebben door de loop der jaren heel wat kinderen de beginselen en het vervolg van hem mogen leren. Ook bij volwassenen probeerde hij deze taal d.m.v. conversatielessen meer onder de aandacht te brengen en met succes.

Toen Will kon gaan genieten van zijn pensioen breiden de activiteiten in de Bergeijkse gemeenschap zich verder uit en was hij in veel zaken geïnteresseerd.

Maar hij ging zich ook meer en meer toeleggen op het schrijven alles wat hij leuk vond voor hemzelf maar ook voor anderen. Zo kon hij vrienden of bekenden verrassen met een persoonlijk verhaal of gedicht ter gelegenheid van een of andere persoonlijke gebeurtenis.

Hier een voorbeeld; zo maar uit een mail op oudjaar aan een vriend.

**Sinter klaasje,
omdat het hem verbaasde,
dat er zoveel mensen kuchten:
door griep en ander lijden zuchtten!
“En in de te vroege winter”
sprak de oude wijze Sinter:
“Water is maar zever!
Beter is jenever!
'n Bloem, 'n Franse fleur
'n Drankje, zeg likeur!
En éér ik dronken ben
Vat ik m'n beste pen!
Nee, wacht! Mijn telefoon!
En ik bel 'hen'doodgewoon
vanuit de warme grote kamer!”**

en dan ondertekende hij soms zo: **Wiel van Sterts Nate Giel,
alias Ouile de Béringe**

Enkele jaren geleden werd het voor Will echter steeds moeilijker om zich op zaken te concentreren met als gevolg dat hij het secretariaat van de Heemkundekring moest opgeven.

Ook ander hobby's, waaronder het schrijven, kosten hem steeds meer moeite en ongeveer een jaar geleden waren deze niet mee mogelijk.

foto Martien Veekens

Veel sneller dan gehoopt en verwacht is er nu een einde gekomen aan het leven van deze betrokken en bevlogen mens die gelukkig heel wat goede en fijne herinneringen achterlaat.

Merci pour tous et bon voyage.

Cor van Lent

DE GEZONDHEID VAN DEN ZUIGELING (1)

*Uit een gelijknamig artikel van Dokter P. Barentsen uit Bergeijk,
zo begaan met kindersterfte en de gezondheid van een kind.
Hij schreef het volgende in 1914.*

1. INLEIDING, HEBT DE KINDERKENS LIEF!

Weet gij wel, lezer, dat van de zes kinderen, die in het Zuiden van ons land geboren worden, er dooreen genomen steeds één sterft vóór het één jaar oud is. **Eén van de zes!** Weet gij wel, dat de sterfte in andere streken lang zoo groot niet is, maar 1 van de 11.

Waarom? Het antwoord is beschamend voor ons. Omdat daar zooveel meer ontwikkelden zijn, die met hun kennis de menschen inlichten en omdat de minder ontwikkelden daar meer vatbaar zijn voor goeden raad en niet luisteren naar praatjes van bakkers en buurvrouwen.

Eén van de zes! Die getallen zeggen U meer dan den dood van één en het blijven leven van vijf. Zij zeggen U, dat er in de kleine zuigelingenwereld in het Zuiden ontzettend veel geleden moet worden. Groote sterfte gaat altijd samen met zeer veel lijden en strijden. Dit lijden, waarvan ik als geneesheer dikwijls getuige geweest ben, te verzachten of te voorkomen, de groote sterfte te beperken, voor zoover zulks in onze macht ligt, is het streven van dit werkje.

Den minder ontwikkelde tracht ik te leren, wat hij vooral niet, en wat hij wèl moet doen.

Gelukt mij dat, dan ben ik niet tevreden, als hij na lezing zegt: het is erg, en het boekje zonder meer terzijde legt. Eerst als hij begrijpt, dat het een eerste christenplicht is te trachten lijden te verzachten en dood te voorkomen en zelf de handen uit de mouw steekt, om anderen te overtuigen en de vele maatregelen, die elders met zooveel succes worden toegepast, zooveel mogelijk te bevorderen, eerst dan is mijn doel bereikt.

2. VOORSCHRIFTEN VOOR DE MOEDER; VÓÓR DE GEBOORTE

Welk een vreugde in huis, zoodra er zekerheid is, dat een kleintje kan worden verwacht ! Iedereen moet het groote nieuws weten, de aanstaande grootouders, ooms en tantes, de vrouw van den winkelier, de vrouwen uit de buurt. Nu zoudt ge zoo denken, dat al die menschen de aanstaande moeder wel zullen geruststellen en goeden raad geven. Dan hebt ge het echter aan het verkeerde eind. Aan verkeerde raadgevingen van vele zijden geen gebrek, evenmin aan duidelijke verhalen hoe slecht het wel bij deze en gene vrouw is gegaan. De ongemakken welke de toestand meebrengt, verdraagt de a.s. moeder gaarne, maar al die ijselijke verhalen zijn wel geschikt om haar van de wijs te brengen en bang te maken. Ik geef u den raad, u heelemaal niet aan al die praatjes te storen. Bedenkt, dat over de duizenden gevallen, waar alles goed ging, geen woord wordt gesproken en dat die enkele gevallen met minder gunstig verloop veel langer worden onthouden en door de vertellers altijd veel erger worden gemaakt, dan ze werkelijk waren.

Laat ze maar praten, de meeste raadgevingen deugen niet. Zoo zullen ze u b.v. zeggen, dat ge niet veel moogt eten of drinken, omdat het kind dan te groot zou worden. Geloof me, dat helpt toch niet. Ge maakt het u zelf maar lastig en doet het kind er mee te kort.

Zij zullen u zeggen, dat ge vooral niet veel melk moogt drinken. **En ik zeg, drinkt gerust melk, zooveel als ge lust; ge kunt er wel te weinig, maar niet gemakkelijk te veel van drinken.** Niets gaat boven melk in dien toestand. Melk zuivert het bloed en voorkomt daardoor vele narigheden en ziekten, waarvan de stuipen der moeder wel de voornaamste zijn. Drinkt minstens 4 bierglazen vol per dag.

Als de melk u tegenstaat, kunt ge ook karnemelk drinken. Die is wel niet zoo voedzaam, maar heeft overigens dezelfde eigenschappen. Als ge de room van de melk afschept en door de karnemelk roert, krijgt ge een drank, die even voedzaam is als gewone melk, maar veel frisscher en lekkerder.

Een ei met suiker, geklutst in een glas, daarna aangevuld met melk, is uitstekend. Ge moogt er echter geen brandewijn, **cognac, likeur of anderen sterken drank bij doen.** Want die dranken moogt ge bepaald niet hebben. Die zijn zeer nadeelig voor het kind.

Van melk en karnemelk zijn heel wat lekkere en voedzame spijzen te maken, b.v. met havermout, gort, rijst, maizena enz. Nu moet ge niet zeggen, dat dat alleen goed is voor de groote lui en niet voor ons, gewone menschen, want die melkspijzen zijn zeer goedkoop en het klaarmaken

kost niet meer tijd dan b.v. het koken van aardappelen.

Ik hoef zeker niet te zeggen, dat gij in het gebruik van vleesch matig moet zijn, want 't zit er gewoonlijk niet aan, om veel vleesch te koopen. Als ge soep eet, maak die dan niet te zout en laat het vleesch goed uittrekken. De soep, zooals ik die zoo dikwijls zie klaar maken, bevat van het vleesch wel de minder goede bestanddeelen, maar van de voedzame te weinig.

Sterk gezouten, gepeperde of gekruide kost is nadeelig. De haring of bokking, die ge wel eens aan de deur koopt, is in den regel veel te zout. Ge moet het zout er uit laten trekken. Ook het spek en de boter hebben dezelfde kwaal. In het Zuiden hebben de huismoeders een veel te groote hand van zouten.

Maar al hebt ge geen vleesch of kunt ge geen visch krijgen (want visch is een uitstekend voedsel) de kippen zullen, naar ik hoop, veel eieren leggen. En eieren, zacht gekookt of geklutst met melk zijn best. Het brood, dat ge gewoonlijk eet, is ook goed en zeer voedzaam. Een paar kommetjes koffie of thee, niet te sterk, mogen er gerust bij gedronken worden.

Gewoonlijk raden de bureu u af, veel groenten te eten. Te veel is natuurlijk niet goed. Maar de portie groenten, die de vrouwen 's middags eten is zoo klein, dat er gerust nog een dubbele hoeveelheid bij mag. **Groenten zijn gezond**, ze zijn uitstekend voor spijsvertering en ontlasting, evenals fruit. Gebruikt dus alle soorten van groenten gerust, ook inmaak, mits niet te zout.

De hoeveelheid aardappelen, die 's middags en soms 's avonds naar binnen gaat, is **veel te groot**. Ik zou de helft aardappelen minder eten en in plaats daarvan een bordje melk of karnemelk met gort, rijst of havermout of iets dergelijks nemen. Geloof me, voor hetzelfde geld en met dezelfde moeite kan het eten veel beter, veel meer afwisselend zijn. Zoo bijvoorbeeld zijn **bruine boonen en erwten een uitstekend en goedkoop voedsel voor iedereen**. Waarom worden ze niet gegeten?

Sterke drank, ik zei het reeds, moogt ge **heelemaal niet** hebben. Andere dranken, waar óók alcohol in zit, zooals bier en wijn, slechts in zeer matige hoeveelheid.

Als het met de ontlasting niet te best wil vloten, als ge „brendig” zijt, is het eten van karnemelk met stroop, roggebrood met stroop, gestoofde pruimen, koek, of verschillende vruchten uitstekend. Een glas koud water 's morgens helpt soms zeer goed. Voor de ontlasting worden door kwakzalvers pillen, zooals b.v. de **Urbanuspillen** aanbevolen. Die moet ge echter **niet nemen**, want ze zijn voor een vrouw in blijde verwachting ongeschikt. Helpt het eten van bovengenoemde karnemelk met stroop enz. u niet afdoende, dan kunt ge één of twee eetlepels wonderolie in koffie omgeroerd gebruiken en anders is het maar beter een dokter te raadplegen, die wel onschadelijke middelen zal geven.

Andere kwalen of ongemakken kan ik hier niet met u bespreken, het zou al te uitvoerig worden.

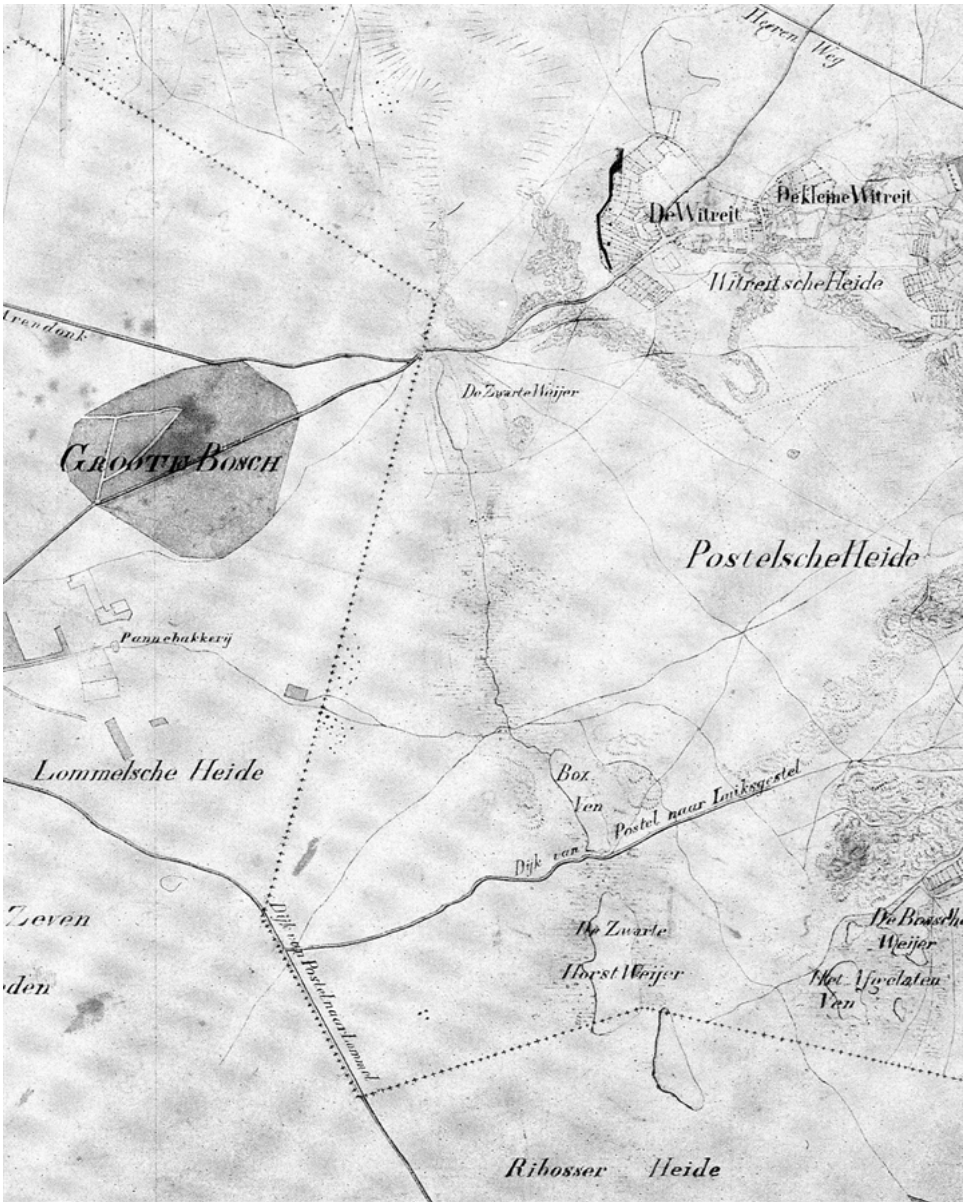
Dit moet ik toch zeggen, dat ze meest alle overgaan door rust. **In geen geval** moet ge den raad van bureu opvolgen en „**pruiven**” of **bier drin-**

ken. Het helpt toch niet en maakt het ongemak dikwijls erger in plaats van beter. Het is zoo jammer, dat er zoovele moeders zijn, die anders nooit iets drinken en in zoo'n toestand den eenen borrel voor, den anderen na, of verschillende glazen bier naar binnen spelen. Ze moesten eens weten hoe nadeelig dat voor haar en haar kind is. De alcohol door de moeder gebruikt, ook die uit bier en wijn, gaat steeds op het kind over. Al is dat nu weinig, het is meer dan voldoende om ernstig nadeel te doen en van het kind, dat goed moest zijn, als de moeder maar niet gedronken had, een **stumpertje met allerhande gebreken** te maken. Over al die gebreken zal ik nu niet praten. Ge hoort er op drankbestrijdersvergaderingen, in kranten en boekjes genoeg van. Maar dit wil ik u toch zeggen: Als uw kind met een of meer van die gebreken op de wereld komt, moet ge niet zeggen dat het komt door een **schrik of een kwade hand, want zoo iets bestaat niet.**

Zooals gezegd, geen beter middel tegen de ongemakken dan rust. Ik hoor het u al zeggen: de dokter heeft gemakkelijk praten. Het zit er niet aan om rust te nemen, er moet gewerkt worden. Luistert, als ge **drank of bier** wilt koopen, **moet ge betalen** niet waar? Stelt je nu eens voor, dat de borrel of het bier zoo goed geholpen heeft, dat ge dadelijk weer flink aan het werk kunt gaan (dat gebeurt haast nooit, maar ik zal het eens aannemen) welnu, dan moet ge toch eerst een **paar uur werken voor ge den borrel of het bier verdiend hebt.** Als ge daarentegen geen borrel of bier neemt, maar gaat rusten, 'bent ge wel een paar uur verdienen kwijt, maar zijt ge, wat de portemonnaie betreft, even ver. Of ge rust neemt of drank koopt, het blijft voor de verdienste hetzelfde. Maar het is niet hetzelfde voor u en voor het te verwachten kind. Door rust wordt uw kwaal of ongemak beter en is ook het kind geholpen. **Door den borrel of het bier wordt uw ongemak zelden beter en benadeelt ge altijd uw kind.**

Voor het voorrecht moeder te worden, moet ge verschillende ongemakken op den koop toe nemen en u **opofferingen weten te getroosten.** Ge hebt niet alleen voor u zelf te zorgen, maar ook voor uw kind. Tot die opofferingen reken ik in de eerste plaats het **wegblijven van feesten** en dergelijke. Daar wordt gesprongen, gedanst, gegeten, gedronken, men windt zich op en zoo dikwijls ziet men dan het kind veel te vroeg geboren worden. Het heeft geene levensvatbaarheid en sterft. Wie weet hoeveel kinderen in het Zuiden aan zoo'n dwaze en onverantwoordelijke handelwijze hun vroegtijdige geboorte en dood te danken hebben!

Wat nu uw verdere leefwijze betreft. Neemt uw nachtrust goed. Gaat **na het eten een kwartiertje** (als het kan nog langer) rusten, op uw gemak zitten. Het is in 't belang van beiden. Als ge vermoeid zijt van 't waken, ga dan zitten of rusten. Een vermoeid mensch doet toch maar half werk. Neemt u in acht voor **het heffen boven de macht**, zooals het heet, dus voor het laden of lossen van karren met hooi, meel of koren. Denkt er aan, dat ge niet op een boerenkar zonder veeren moogt zitten, zelfs niet met een kussen op de bank. Die schokken doen veel kwaad, Weest daar als het **drie maanden** is, **dubbel voorzichtig** mee. In een rijtuig op goede veeren, in tram of trein zitten kan geen kwaad, als het maar niet te lang duurt. Fietsrijden is gevaarlijk. De schokken bij het afspringen, bij het rijden over een

1850

Ooit was De Piels een heidegebied, de Postelsche heide.

